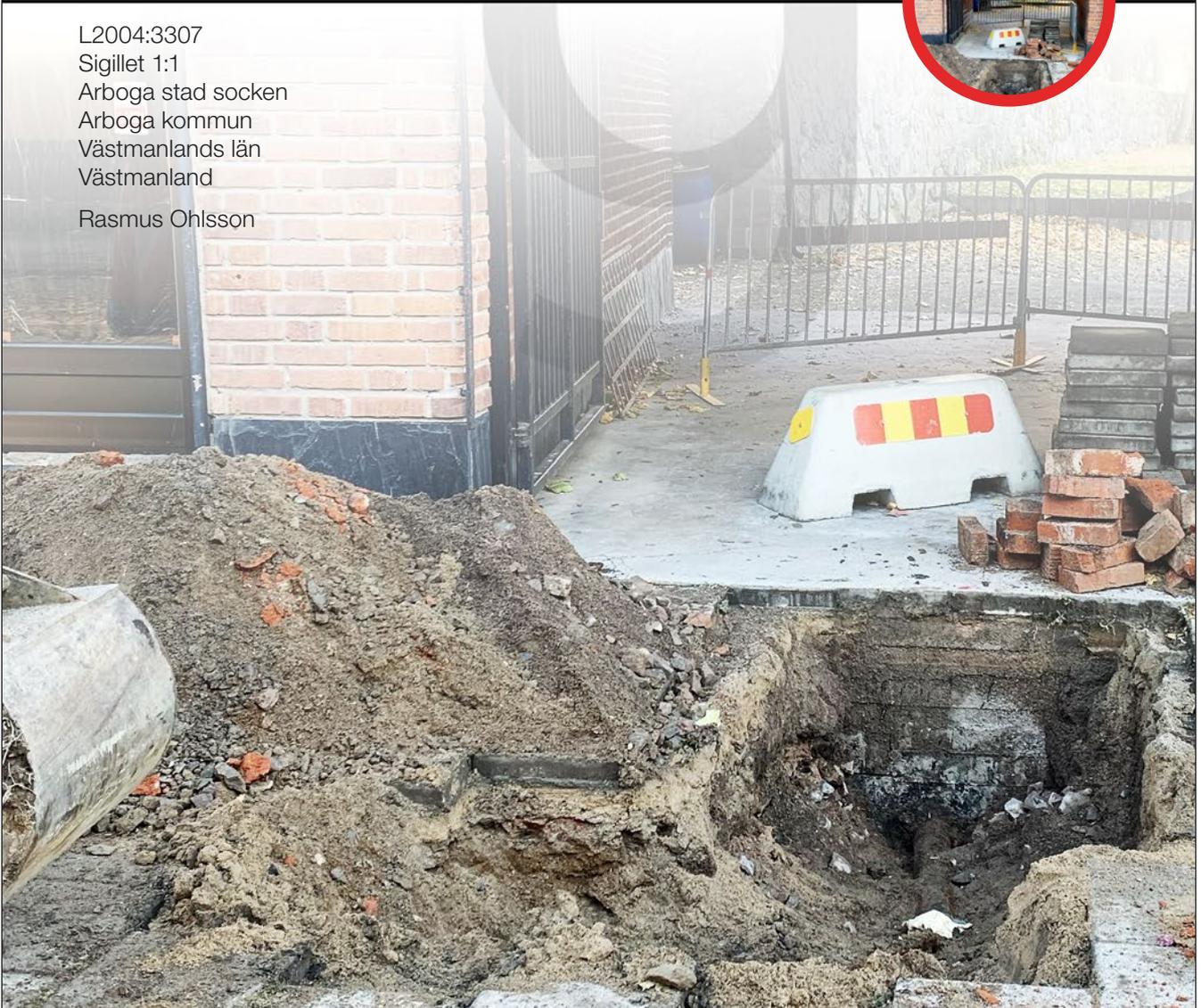

Schaktningsövervakning inom Sigillet 1:1 i Arboga stad

L2004:3307
Sigillet 1:1
Arboga stad socken
Arboga kommun
Västmanlands län
Västmanland
Rasmus Ohlsson

ARKEOLOGGRUPPEN I ÖREBRO AB

Radiatorvägen 11, 702 27 Örebro

Telefon 019-609 04 10

www.arkeologgruppen.se

arkeologgruppen@arkeologgruppen.se

Översigtskarta över Västmanlands län med platsen
för schaktningsövervakningen markerad i rött.

© 2023 Arkeologgruppen AB

Arkeologgruppen rapport 2023:48

Lst dnr 431-5258-2023

Författare Rasmus Ohlsson

Kvalitetsgranskning Ebba Knabe

Grafisk form Nina Balknäs

Omslagsfoto Schaktet (S1) framför en öppning i den intilliggande byggnaden. Foto från sydöst.

Foto Arkeologgruppen AB om inte annat anges i figurtexten.

Upphovsrätt, om inget annat anges, enligt Creative Commons licens CC BY.

Villkor finns tillgängliga på <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.sv>

Fastighetskartan: © Lantmäteriet Dnr: R50223371_200001

Terrängkartan, samt GSD-Översiktskartan: Lantmäteriet (CC0)

ARKEOLOGGRUPPEN AB RAPPORT 2023:48

ARKEOLOGISK UNDERSÖKNING
I FORM AV SCHAKTNINGSÖVERVAKNING

Schaktningsövervakning inom Sigillet 1:1 i Arboga stad

L2004:3307

Sigillet 1:1

Arboga stad socken

Arboga kommun

Västmanlands län

Västmanland

Rasmus Ohlsson

Lst dnr 431-5258-2023

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Sammanfattning	5
Inledning	5
Bakgrund och kulturmiljö	5
Syfte och målgrupper	7
Metod och genomförande	7
Resultat	9
Utvärdering av resultaten i förhållande till undersökningsplanen	10
Tekniska och administrativa uppgifter	11
Referenser	12
Förteckning över figurer	12
Förteckning över bilagor	12
Bilagor	13
<i>Bilaga 1. Schakttabell</i>	<i>13</i>

Figur 1. Översikt över området kring det aktuella undersökningsområdet, vilket är markerat med svart cirkel. Skala 1:250 000.

SAMMANFATTNING

I samband med reparation av en serviskabel utförde Arkeologgruppen en schaktningsövervakning inom fastigheten Sigillet 1:1 i Arboga stad. Ett schakt om cirka 2×1 meter grävdes och ingenting av arkeologiskt intresse framkom.

INLEDNING

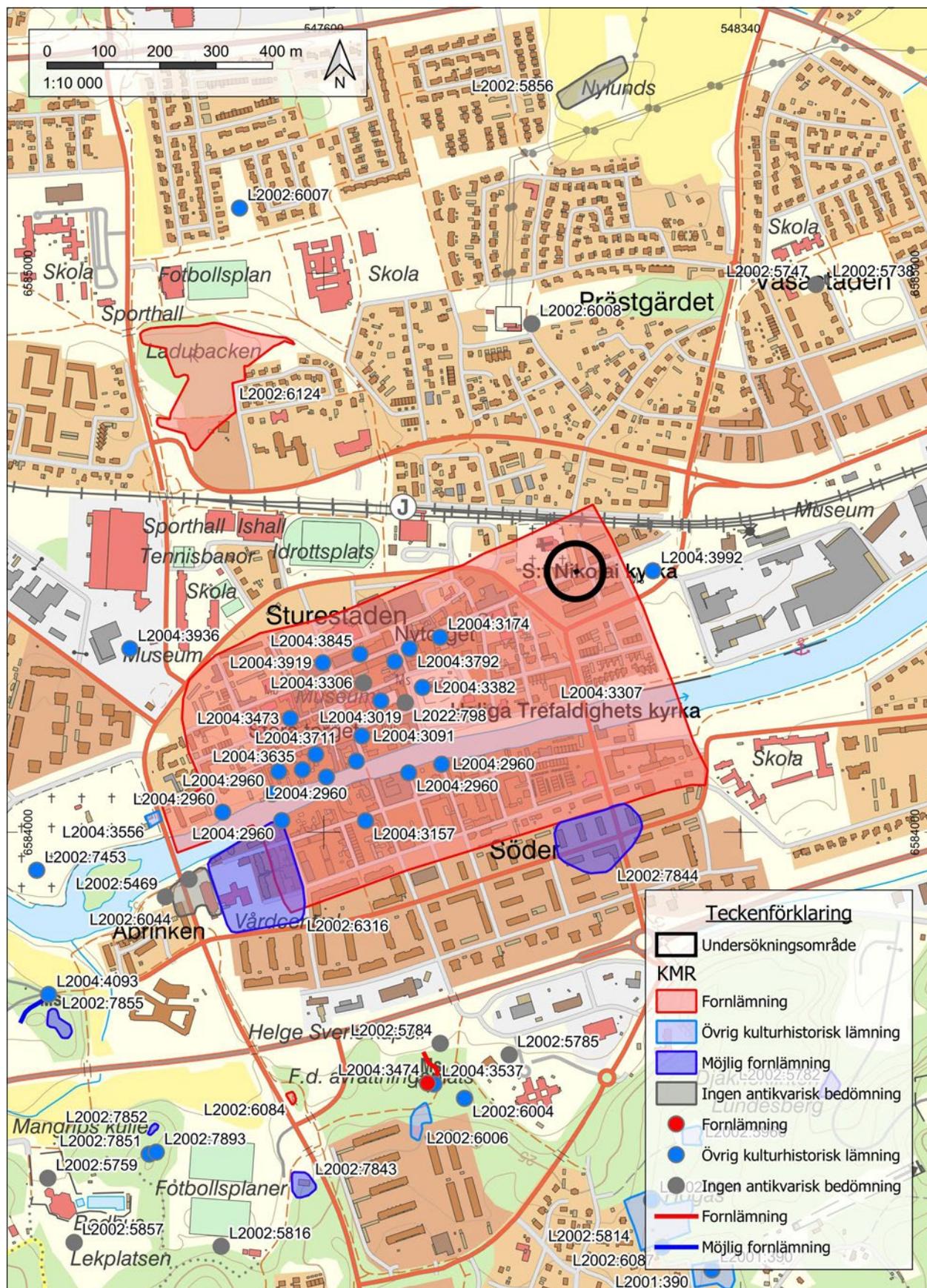
Under hösten 2023 utförde Arkeologgruppen en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning inom fastigheten Sigillet 1:1 i Arboga stad. Det gjordes inom Arbogas stadslager L2004:3307. Schaktningen gjordes i samband med att Mälarenergi Elnät AB behövde reparera en serviskabel. Beslutande i ärendet var Länsstyrelsen i Västmanlands län och Mälarenergi Elnät AB bar kostnadsansvaret.

BAKGRUND OCH KULTURMILJÖ

Arbogas stadsbildning skedde under slutet av 1200-talet och stadens äldsta sigill är från år 1330. Stadens äldsta kända byggnad är Sankt Nicolai kyrka (tidigare Uppkyrkan) som byggdes under slutet av 1100-talet eller början av 1200-talet. Den lär alltså ha uppförts en kort tid före stadens grundande. Kyrkan fick flertalet tillbyggnader både under medeltiden och senare. Staden var av stor vikt för handeln av järnmalm mellan Bergslagen och Stockholm under såväl medeltiden som under tidigmodern tid (Bebyggelseregistret, BeBR; Strengbom 2023:6 med där angivna källor).

Arboga är en av Sveriges bäst bevarade medeltida städer med bevarade kyrkor, kapell, stenhus och upp till ett fyrtiotal medeltida källare (källarna är i många fall markerade som övriga kulturhistoriska lämningar i KMR, se figur 2). Det finns ett utförligt material om Arboga i de skriftliga källorna. Arboga tänkebok innehåller stadens officiella protokoll, medan flera krönikor och brev beskriver möten och sammankomster på riksnivå. Det går även att utläsa ägandeförhållanden i staden under medeltiden i de skriftliga källorna (Nordin 2009:102–108).

Flertalet schaktningsövervakningar har gjorts inom Arbogas stadslager tidigare. Under år 2020 utförde Stiftelsen kulturmiljövård en schaktningsövervakning i kvarteret Gropgården och Hökenbergs gränd strax sydväst om det aktuella undersökningsområdet. Vid undersökningen påträffades två hus daterade till 1600–1700-tal och en kavelbro som med dendrokronologisk analys kunde dateras till den första halvan av 1600-talet (Spjuth 2022). Ytterligare undersökningar har gjorts inom Gropgården. UV mitt genomförde år 2014 en

Figur 2. Karta över Arboga och fornlämningslandskapet runt det aktuella undersökningsområdet. Platsen för schaktningsövervakningen markerad med svart cirkel. Skala 1:10 000.

förundersökning i området och påträffade lämningar av bebyggelse samt spår av metallhantverk och odling från 1600-talet och framåt. Det var framför allt spår av hushållsnära köksodling men även indikationer på mer storskalig odling (Nordström 2015).

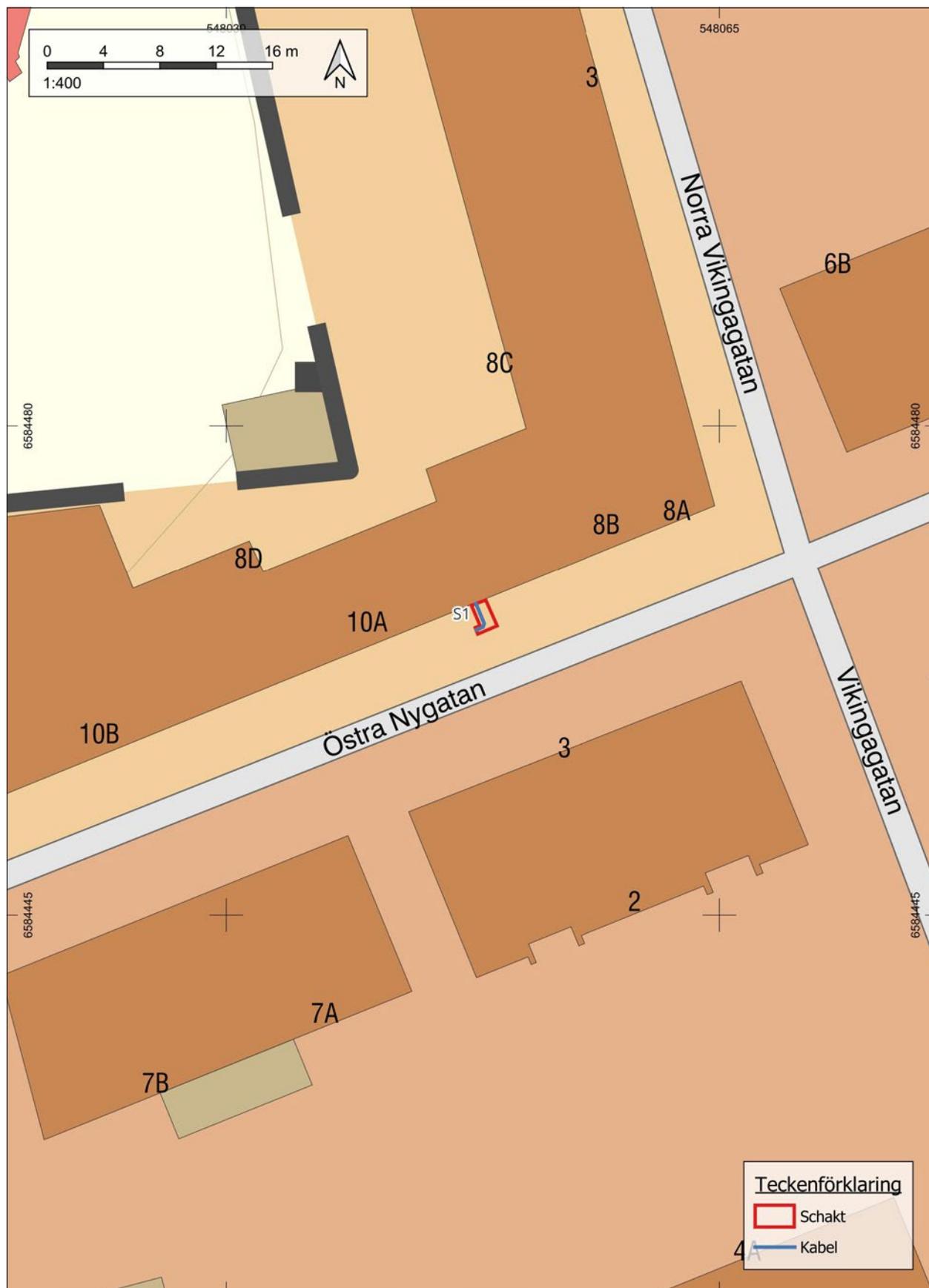
År 2020 utförde Arkeologgruppen en schaktningsövervakning precis söder om Arbogaån inom fastigheten Heijkenskjöld 2 där rester av en sopgrop från 1600-talet påträffades (Bergold 2020). Arkeologgruppen har även utfört schaktningsövervakningar i Kyrkogatan. Schakten var där delvis störda av moderna ledningsschakt, men det påträffades en timmerknut och ett vattenrör av trä. Bottenlagret vid Kyrkogatan har ¹⁴C-daterats till perioden 1480–1638 (Strengbom 2023). Utöver dessa har flertalet andra olika undersökningar utförts inom Arbogas stadslager (Kulturmiljöregistret, KMR).

SYFTE OCH MÅLGRUPPER

Syftet med undersökningen var att med ett vetenskapligt arbetssätt dokumentera fornlämningen. Målgrupper för undersökningen är framför allt Länsstyrelsen och Mälarenergi Elnät AB.

METOD OCH GENOMFÖRANDE

Schaktningen inleddes med att plocka bort gatsten, vilket följdes av att ett schakt på cirka 2×1 meter och djup på upp till 0,6 meter grävdes med en liten grävmaskin. Schaktet dokumenterades skriftligt, fotograferades och mättes in manuellt för att sedan digitaliseras i programmet QGIS 3.30.1. Efter att kabeln reparerats lades schaktet igen.

Figur 3. Schaktplan över undersökningsområdet. Skala 1:400.

RESULTAT

Efter borttagande av gatstenarna i schaktet (S1) framkom 0,1–0,2 meter sätmaterial av ljusbrun sand. Det följdes av 0,3–0,4 meter påförda fyllnadsmassor bestående av mörkbrun, siltig sand innehållandes rikligt med småsten samt tegelstenar, små mängder tegelbrockor och tegelkross. I botten av schaktet framkom serviskabeln som behövde repareras. Schaktet grävdes inte till steril undergrund. Den nordvästra schaktkanten bestod av gjuten betong tillhörande den närliggande bostadsbebyggelsen. Vid undersökningen framkom ingenting av arkeologiskt intresse.

Figur 4. Schaktet S1 efter att kabeln rensats fram. Foto från söder.

UTVÄRDERING AV RESULTATEN i förhållande till undersökningsplanen

Undersökningen syfte var att med ett vetenskapligt arbetssätt dokumentera fornlämningen. Vid schaktningen framkom inga anläggningar eller fynd och ingenting nytt om fornlämningen kunde därför dokumenteras.

TEKNISKA och ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Län	Västmanlands län
Kommun	Arboga kommun
Landskap	Västmanland
Socken	Arboga stad socken
Fastighet	Sigillet 1:1
Lämningsnummer	L2004:3307
Lämningsstyp	Stadslager
Datering	Medeltid och historisk tid
Typ av undersökning	Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning
Länsstyrelsens beslutsdatum	2023-10-12
Länsstyrelsens diarienummer	431-5258-2023
Ärendenummer i Fornreg	202301281
Arkeologgruppens projektnummer	P23069
Projektledning	Ebba Knabe
Personal	Ebba Knabe
Undersökningstid	2023-10-17
Undersökt yta	4 m ²
Inmätningsteknik	Manuell inmätning
Koordinatsystem	SWEREF 99TM
Höjdsystem	RH 2000
Arkiv	Arkivmaterial förvaras tillsvidare hos Arkeologgruppen AB.
Digitalt arkiv	Digitala data förvaras tillsvidare hos Arkeologgruppen AB.
Fynd	Inga fynd påträffades.

REFERENSER

- Bebyggelseregistret (BeBR). Riksantikvarieämbetet.
<https://bebyggelseregistret.raa.se/bbr2/sok/search.raa> [2023-12-11].
- Bergold, H. 2020. *Heijkensköld 2 i Arboga*, L2004:3307, Heijkensköld 2, Arboga kommun, Västmanland. Arkeologgruppen AB rapport 2020:65. Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning.
- Kulturmiljöregistret (KMR). Riksantikvarieämbetet.
<https://app.raa.se/open/fornsok/> [2023-12-11].
- Nordin, J. M. 2009. *Det medeltida Dalarna och Västmanland: en arkeologisk guidebok*. Lund: Historiska media.
- Nordström, A. 2015. *Odling och bebyggelse i det tidigmoderna Arbogas utkant*. Västmanland, Arboga stad, kvarteret Groggården 3–5, Arboga 34:1, Dnr 5.1.1-00064-2015. Arkeologiska uppdragsverksamheten rapport 2015:49. Arkeologisk förundersökning. Med bidrag av Jens Heimdahl.
- Spjuth, O. 2022. *Groggården: Två tidigmoderna hus i Arboga*. Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning, Fornlämning L2004:3307, stadslager, Groggården 3 och Hökenbergs gränd, Arboga stad, Arboga kommun, Västmanlands län, Västmanland. Stiftelsen Kulturmiljövård rapport 2022:77.
- Strengbom, E. 2023. *Senmedeltida etableringar vid Kyrkogatan i Arboga*. Arboga stadslager, L2004:3307, Sturestaden 3:1 och Groggården 21:1, Arboga stad och socken, Västmanland. Arkeologgruppen AB rapport 2023:36. Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning.

FÖRTECKNING ÖVER FIGURER

- Figur 1. Översikt över området kring det aktuella undersökningsområdet, vilket är markerat med svart cirkel. Skala 1:250 000.
- Figur 2. Karta över Arboga och fornlämningslandskapet runt det aktuella undersökningsområdet. Platsen för schaktningsövervakningen markerad med svart cirkel. Skala 1:10 000.
- Figur 3. Schaktplan över undersökningsområdet. Skala 1:400.
- Figur 4. Schaktet S1 efter att kabeln rensats fram. Foto från söder.

FÖRTECKNING ÖVER BILAGOR

- Bilaga 1. Schakttabell

BILAGOR

Bilaga 1. Schakttabell

Snr	Storlek/m	Djup/m	Beskrivning	Anläggning
1	2x1	0,3-0,6	Under gatstenen framkom sättmaterial av ljusbrun sand. Detta följdes av fyllnadsmaterial bestående av mörkbrun siltig sand innehållandes rikligt med småstenar, tegelstenar och ett fåtal tegelbrockor samt tegelkross. Underst i schaktet framkom kabeln som behövde repareras.	-

Arkeologgruppen AB

RAPPORT 2023:48

